

**Номоддий
маданий мерос
ва
фольклоршунослик
муаммолари**

**республика
илмий –амалий анжуман
материаллари**

Қарши-2015

30	Т. Қўқороев	“Шажараи тарокима” да Кўркут ота ҳақидаги эпик сюжет талқини	121
31	Г. Имомова	Абдулла Қодирий хикояларида фольклор синтези	126
32	С. Муминова	Сирожиддин Саййид ижодида халқ доғтик услуби	131
33	А. Ҳамдамов, С. Ҳақбердиева	“Ҳақим ва ажал” достонида фольклор анъаналари	134
34	Д. Тўраев, Ш. Каримова	Ҳусмон Азим ижодида бахшиёналик	137
35	Г. Эриязарова	Ривоятнинг матлаби ва шоирнинг максади	139
36	Р. Жўраев, Э. Ортиқова	“Маснавий” да халқ мақолларининг қўлланилишига доир	142
37	Д. Халилова	Қўлпоннинг “Кеча ва кундуз” романида халқ мақолларининг қўлланилиши	147
38	Ю. Ю. Тохтаева	Ўзбек адабиётига фольклор сатирасининг таъсири	150
39	И. Жабборов	Бир ривоятнинг бадиий талқини	152
40	Ш. Қаҳҳорова, С. Мушимова	“Махзан” драмасида ривоятларнинг ўрни	156
41	Д. Шодмонова	Фольклор ва ёзма адабиётда “Искандар” ўлимининг тасвири	159
42	Г. Рашиданова	Андалиб ва халқ оғзаки бадиий ижодининг муштарак жиҳатлари	163
IV ПЎЎБА. ФОЛЬКЛОР АСАРЛАРИДА МИЛЛИЙ КАДРИЯТЛАР: УРФ - ОДАТЛАР ВА ТАРБИЯ ТАЛҚИНИ			
43	Н. Исакулова	Магистратура таълимида номоддий маданий меросни илмий жиҳатдан ўрганиш	166
44	А. Жабборов, И. Жабборов, Ф. Ражабова	Психология фанларини ўқитишда мақоллардан фойдаланиш	170
45	Л. Худойкулова	Сурхон воҳаси аҳолисининг тўйдан кейинги урф-одат ва удумлари фольклори	173

46	Х. Жабборов	Дехкончилик билан боғлиқ урф-удумлар	176
47	Н. Ж. Исакулова	Номоддий маданий меросга оид маълумотларни ўрта махсус, касб-хунар таълимига сингдириш масалалари	178
48	А. Султонов, М. Давронова	Таълим жараёнида номоддий маданий мерос намуналаридан фойдаланиш	183
49	М. Олтибоев	Мустиқиллик ва фольклорда миллий кадриятлар талқини	185
50	Т. Келжасев	Достонларда таълим-тарбия талқини	188

**IV. ФОЛЬКЛОР АСАРЛАРИДА МИЛЛИЙ
ҚАДРИЯТЛАР: УРФ - ОДАТЛАР ВА ТАҒИЯ
ТАЛҚИНИ**

МАГИСТРАТУРА ТАЪЛИМИДА НОМОДЛАР
МАДАНИЙ МЕРОСНИ ИЛМий ЖИХАТДАН ЎРГАНИШ

Н. Исакулова, *УзДЖТУ, н.ф.д.*

Ёш авлодни маънавий-ахлоқий тарбиялашда халқнинг бой миллий маданий-тарихий аъёналарига, урф-одатлари ҳамда умумбашарий қадриятларга асосланган самарали таълиқ, педагогик шакл ва воситалари ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий этилади. Шахсни тарбиялаш ва уни ҳар томонлама қамол топтиришнинг устуворлиги таъминланади. Умумий ҳамда педагогик маданиятни ошириш мақсадида, мамлакат аҳолиси орасидаги маърифий ишлар тақомиллаштириб борилади [1].

борилади [1].

Узлуksиз таълим кадрлар таъёрлаш тизимининг асоси, Ўзбекистон Республикасининг ижтимоий-иқтисодий тараққиётини таъминловчи, шахс, жамият ва давлатнинг иқтисодий, ижтимоий, илмий-техникавий ва маданий эhtiёжларини қондирувчи устувор соҳадир. Узлуksиз таълим ижодкор, ижтимоий фаол, маънавий бой шахс шаклланиши ва юқори малакали рақобатбардош кадрлар илдам таъйрланиши учун зарур шарт-шароитлар ярагади.

азарур шарт-шароитлар ярагади.
2010 йил 7 октябрда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар
Маҳкамаси томонидан тасдиқланган “2010-2020 йилларда
номоддий маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш,
асраш, тарғиб қилиш ва улардан фойдаланиш Давлат дастури”
нинг 11 бўлими “Номоддий маданий мерос(НММ)ни илмий
жиҳатдан ўрганиш ва тадқиқот ишларини ташкил этиш” мас’у-
лилари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси
сининг 2015 йил 2 мартдаги “Магистратура тўғрисидаги
низоми тасдиқлаш ҳақида”ги 36-сон Қарорининг 20-бандида

“Магистрлик диссертацияларининг мавзулари, кондага кўра, долзарб илмий-тадқиқот масалаларига ёки аниқ амалий вазифаларни ҳал этишга бағишланади” деб ёритилиши номоддий маданий мерос муаммоларига бағишланган халқаро ва республика илмий-амалий анжуманларини ўтказиш ва номоддий маданий мероснинг йўналишлари бўйича грантлар ажратилишини таъминлаш, илмий-тадқиқот ишларини кучай-тириш, тадқиқот ишларига ёш олимларни жалб этиш масала-ларини амалиётга татбиқ этилишига имкон беради. НММ йўналишлари бўйича илмий-тадқиқот ишларини узлуксиз таш-кил этиш унинг долзарблигини ифодалайди.

Узбекистон Республикаси Президентининг "Олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрлар тайёрлаш ва аттестациядан ўтказиш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида" 2012 йил 24 июлдаги ПФ-4456-сонли Фармони билан бақарош юзасидан ҳамда олий ўқув юртидан кейинги таълим тизимини ва Олий аттестация комиссияси фаолиятини янада такомиллаштириш мақсадида бир қатор ишлар олиб борилди. Олий ўқув юртидан кейинги таълим тўғрисидаги Низоънинг 16-бандида фан доктори илмий даражасини олиш учун тақдим этилган юқори малакали илмий иш бўлиши, унда муаллиф томонидан ўтказилган тадқиқотлар ва яратилган ишланмалар асосида муҳим ижтимоий-иқтисодий ва долзарб илмий ёки амалий муаммолар ҳал этилиши ёки илм-фан тегishi тармонининг истиқболли йўналишини ривожлатириш учун муайян ютуқ сифатида баҳоланадиган янги назарий қондилар комплекси ишлаб чиқилган бўлиши ёки жорий этилиши илм-фаннинг, техниканинг, ижтимоий-сиёсий соҳанинг ёки иқтисодиёт тармонининг ривожланишига салмоқли ҳисса қўшадиган ечимлар ишлаб чиқилган бўлиши кераклиги баён қилинган [2].

Бунинг учун илмий-тадқиқот ишларини узлуksиз олиб бориш, яъни битирув малакавий, магистрлик, докторлик диссер-тация, ўқитувчилик фаолияти билан боғлиқ бўлган илмий-услубий ва илмий-тадқиқот ишларини ҳамда фан ва техноло-гиялар тараққиётининг устувор йўналишлари бўйича амалий, фундамен-тал, инновацион ва ёш олимлар грант лойиҳалари давомида мазкур мавзу билан боғлиқ илмий тадқиқот ишларини узлуksиз давом эттириш талаб этилади.

Шу билан биргаликда битирув малакавий иш, магистрлик, докторлик диссертациялари, ўқитувчилик фаолияти билан боғлиқ бўлган илмий-услубий ва илмий-тадқиқот ҳамда лойиҳа натижаларини расмийлаштириш юзасидан алоқадорлик ва узлуқсизлик мавжуддир. Яъни битирув малакавий иш, магистрлик ва докторлик диссертациялари, ил-мий мақолалар ва лойиҳаларда илмий мавзу, илмий тадқиқот, илмий тахмин, илмий ғоя, натижаларни расмийлаштириш каби илмий-тадқиқот ишларига оид ағама, ибора ва бирикмалар мавжуд. Танлаган мақола мавзусининг долзарблиги қуйидагиларда ўз ифодасини топади:

Биринчидан, НММ мавзусидаги илмий-тадқиқот бўйича мутахассислар эҳтиёжининг узлуқсиз таълим билан узвийлиги;

Иккинчидан, НММ мавзусидаги илмий-тадқиқот бўйича шугулланувчи мутахассисларга оид муаммоларнинг тизимли тадқиқ этилмаганлиги;

Учинчидан, илмий салоҳиятнинг таълим муассасаларида етарли даражада эмаслиги;

Тўртинчидан, мавзу билан боғлиқ илмий-тадқиқот ишлари илмий-методик жиҳатдан асосланган ҳолда тизимли ишлаб чиқилмаганлиги;

Бешинчидан, халқаро талаблар даражасида илмий тадқиқотларни олиб бориш ва натижаларини расмийлаштириш талаб даражасида олиб борилмаганлиги.

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтида НММ билан боғлиқ 2014 йил 2 та магистрлик диссертацияси химоя қилинди, 2 та докторлик диссертацияси мавзуси бўйича мустақил изланишлар амалга оширилмоқда, EA1-003. "Ўқувчиларда номоддий маданий меросни муҳофаза қилиш тизимини шакллантириш" мавзусида ёш олимлар лойиҳаси, 2015 йилда А1-011. "Номоддий маданий мероснинг табиат ва коинотга оид билим ва урф-одатларини таълим тизимида тадқиқ этиш" мавзусида амалий лойиҳа боирасида илмий-тадқиқот ишлари ҳамда илмий семинарлар олиб борилмоқда.

Қобилиятли ёшларни рағбатлантириш тизимини янада такомиллаштириш, уларни фаол яратувчилик фаолиятига кенг жалб этиш, иқтидорли ўқувчиларни, талабалар ва аспирант-

ларни қўллаб-қувватлаш ҳамда муносиб тақдирлаш, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ёшлар йили» давлат дастури тўғрисида» 2008 йил 29 февралдаги ПҚ-805-сон қарорида қўйилган вазифаларни амалга ошириш мақсадида, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон ўқувчи ёшларини рағбатлантириш чора-тадбирлари тўғрисида» 1993 йил 5 февралдаги ПФ-555-сон Фармони ОТМларида 1-босқичдан бошлаб илмий тадқиқот ишларига жалб қилиш ҳамда ушбу жараёни ташқил этиш учун ҳукуқий асослар мавжуд бўлса ҳам, бу соҳадаги ишларда сусткашлик сезилмоқда.

Республикамызда магистрлик ёки докторлик диссертация ёки илмий-тадқиқот бўйича апробация натижаларига бир қатор йиллар давомида ўзгартиришлар киритилиб, НММни таълим тизимига тағбиқ этиш муаммолари илмий жиҳатдан ҳам ўрганилиб, магистрлик диссертациялари химоя қилинмоқда, докторлик диссертация мавзулари тасдиқланиб, изланишлар давом этмоқда, аммо бу соҳада вазифалар жуда кўп.

Адабиётлар:

1. Каримов И. Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори. – Т.: Шарқ, 1997. – 64 б.
 2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Олий ўқув юртидан кейинги таълим ҳамда олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрларни аттестациядан ўтказиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 2012 йил 28 декабрдаги 365-сонли Қарори.
 3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 2 мартдаги "Магистратура тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида"ги 36-сон Қарори.
 4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 7 октябр, 222-сонли "2010-2020 йилларда номоддий маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш, асраш, тарғиб қилиш ва улардан фойдаланиш давлат дастурини тасдиқлаш тўғрисида"ги Қарори.
- Тошматов Ў, Исакулова Н. Номоддий маданий меросни муҳофаза қилишнинг ҳукуқий асослари. Монография. – Т.: Фан, 2014. – 112 б.

